

Motion till riksdagen 2006/07:Ub14

**av Rossana Dinamarca m.fl. (v)
med anledning av prop. 2006/07:86**

Vissa skolfrågor

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2006/07:86 Vissa skolfrågor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att betygen bör avskaffas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utvecklingssamtalen blir ett obligatoriskt inslag även i gymnasieskolan.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ersätta de graderade betygen med ett intyg på genomförd utbildning.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda rätten för elever att överklaga betyg.

2 Inledning

I proposition 2006/07:86 Vissa skolfrågor föreslår regeringen att tidigare riksdagsbindningar angående ämnesprov och skriftliga omdömen hävs. Detta gör man för att möjliggöra att ämnesprov skall kunna ges i tidiga år samt att skriftliga omdömen skall kunna ges utan att vårdnadshavaren begär det och att dessa omdömen skall kunna ha karaktären av betyg.

Riksdagen har tidigare uttalat att ämnesprov, eller nationella prov, i svenska, engelska och matematik kan användas i år 5 och skall användas i år 9. Vidare innebär tidigare riksdagsbeslut att det skall anges mål att uppnå i kursplanerna för åren 5 och 9. Regeringen vill inte längre vara bunden av dessa uttalanden från riksdagen eftersom den tänker införa mål att uppnå i kursplanerna med tillhörande nationella prov redan från år 3. På samma sätt förhåller det sig med betygsliknande omdömen. Riksdagen har tidigare uttalat att skriftlig information får ges som ett komplement till utvecklingssamtal om föräldrarna begär det, men informationen får inte ha karaktären av betyg.

Fel! Okänt namn på

Detta har regeringen för avsikt att förändra så att skolan skall kunna ge elever redan i de tidiga åren i grundskolan betygsliknande omdömen.

Vänsterpartiet anser att regeringens förslag att göra det möjligt att införa tidigare uppnåendemål, nationella prov och betyg är kunskapsfientligt, sänker elevernas motivation, ökar stressen samt skapar en sortering av eleverna utifrån deras bakgrund vilket leder till ökad social snedrekrytering till fortsatta studier och förstärkta klasskillnader i samhället. Riksdagen bör därför avslå proposition 2006/07:86 Vissa skolfrågor.

3 Nationella prov

Regeringen menar att syftet med att införa tidigare ämnesprov är att upptäcka elever med behov av stöd tidigare och att de därmed kan få den hjälp de behöver. Detta syfte kan tyckas vällovligt, men regeringens politik bygger dessvärre på den felaktiga och illa underbyggda tesen att det saknas tillräcklig information och kännedom om elevernas kunskaper och att det är därför elever inte når målen. I själva verket har de lärare som undervisar i grundskolans tidiga år en mycket god insikt i elevernas kunskapsutveckling och vet vilka elever som behöver mer stöd och hur detta stöd bör utformas. Trots detta hävdar regeringen att lärarna saknar dessa kunskaper och underkänner med andra ord en hel yrkeskår.

Orsaken till att eleverna inte når målen är att de aldrig får den hjälp och stimulans som de har behov av – och har rätt till. Trots att lärarna vet vilka åtgärder som behöver vidtas har de ingen möjlighet att fatta beslut på enbart pedagogiska grunder eftersom de inte har tillräckliga resurser till sitt förfarande.

Skolverkets inspektioner visar att det i många kommuner råder brister i likvärdigheten och att de måste förbättra sina insatser med att ge särskilt stöd. Stadsrevisionen i Göteborg har nyligen riktat skarp kritik mot skolorna i den egna kommunen för otillräckliga insatser för elever som inte har nått målen i år 9. Endast i 20 % av fallen har skolorna genomfört de insatser som lagen kräver.

Det är tydligt att det behövs mer resurser till skolan och framför allt till fler lärare. Skolverkets utvärdering av statsbidraget till personalförstärkningar i skola och fritidshem visar också att kommunerna har prioriterat att ge stöd till de elever som har störst behov. Detta talar också för att det finns kännedom om vilka elever som behöver stöd, men att det dessvärre är en ekonomisk fråga om de skall få denna hjälp. Regeringen vidtar dock inga åtgärder för att förbättra skolornas ekonomiska förutsättningar att ge eleverna mer stöd och stimulans för att nå målen. I stället fattar den beslut som ytterligare försämrar för eleverna, t.ex. genom att sänka kvaliteten på lärarutbildning med inriktning på grundskolans tidigare år kommer lärarna att få sämre förutsättningar att utföra sitt uppdrag i skolan.

Vänsterpartiet har även principiella invändningar mot en ökad användning av nationella prov. I en decentraliserad målstyrd skola måste utvärderingarna

ske lokalt och sammanställas nationellt. Nationella prov förutsätter att alla elever lär sig samma saker, vilket riskerar att styra undervisningen med dess innehåll på samma sätt som betygen gör. Detta motverkar utvecklingen mot pedagogiskt nytänkande och mångfald som i dag sker lokalt ute på skolorna. Det blir mycket svårare för lärarna att ta hänsyn till elevernas individuella kunskapsutveckling, som kan variera oerhört mycket i tidiga år. Undervisningen styrs mot några få mål vilket ger eleverna färre kunskaper och en sämre bildning. Den stress som många elever redan i år 5 känner inför de nationella proven flyttas nedåt i åldrarna. Det är givetvis negativt för lärandet, men kan också medverka till en sämre hälsa på längre sikt. Vår slutsats är därför att de nationella proven måste användas mycket sparsamt.

4 Fokus på kunskap – bort med betygen

Genom kunskapen kan vi människor målmedvetet styra våra liv. Vi kan bestämma om vad som är viktigt för oss och hur vi skall handla och vara. Kunskap är därför mer än bara faktakunskaper. Vi menar att kunskap också är att kunna skaffa sig upplysningar, veta var information finns. Kunskap är också att kunna utreda och göra en kritisk granskning, att kunna ställa ett argument mot ett annat, att kunna analysera och ha invändningar, att dra slutsatser och utifrån dessa skapa värderingar, normer och åsikter.

En kritisk inställning till argument, påståenden och generaliseringar krävs för att människan inte skall bli ett passivt objekt för påverkan, utan i stället förmå genomskåda myter och vanföreställningar.

En förutsättning för att skolan skall kunna göra något meningsfullt för eleverna är att det ständigt förs en diskussion om vad man behöver kunna, både under ungdomstiden och senare i livet.

En väsentlig del av kunskapen förmedlas genom praktisk erfarenhet och kreativt skapande på olika områden. Det är väsentligt att stimulera färdighets träning för att utveckla den aktiva förmågan. Teoretiska kunskaper måste utvecklas i samspel med praktiska och kreativa kunskaper.

Eleverna i dagens skola upplever ofta lärandet endast som ett medel för att få bra betyg. De intensivpluggar inför enstaka prov och lär sig snabbt en strategi för att nå så höga poäng som möjligt. Förekomsten av betyg gör att intresset fokuseras på kunskap som är lätt att mäta, och proven premierar i hög grad ytliga faktakunskaper som inte sätts in i något sammanhang. Ett förhållningssätt som hindrar en helhetssyn, som inte stimulerar eleverna till att kritiskt analysera och dra egna slutsatser och som skapar negativ stress hos eleverna. Det leder dessutom till att fokus blir endast på en begränsad del av läroplanens och kursplanernas mål.

Det finns inget pedagogiskt värde i betygen. Tvärtom kan betyg leda till minskad lust och motivation till studier. Den som gång på gång misslyckas och får dåliga betyg tappar lätt tron på sig själv och får en negativ självbild. Betyg leder till en begränsad syn på hur kunskap utvecklas. Det går heller inte att sätta rättvisa betyg. Betyg bidrar till konkurrens och utslagning i sam-

Fel! Okänt namn på

hället. De medverkar också till den sociala snedrekryteringen till högre studier. Därför bör betygen avskaffas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stimulansen att lära ligger i förtroendefulla möten mellan lärare och elever och i att eleverna söker efter svar på frågor de själva utifrån sina egna erfarenheter formulerat. I en betygsfri och demokratisk skola har eleverna mod att tala och ifrågasätta etablerade sanningar. Eleven och elevens behov är det som sätts i centrum. Proven används som underlag för utvärdering av undervisningen. När kravet att mäta individuella prestationer försvinner skapas bättre förutsättningar för ett fruktbart arbete i grupp. Detta är och kommer att vara mycket viktiga färdigheter för arbetslivet, men också för samhällsutvecklingen.

5 Utvecklingssamtal

De graderade betygens informationsvärde är som sagt begränsat. I utvecklingssamtalen kan eleverna däremot få en betydligt mer nyanserad och fullständig bild. Där finns möjlighet att prata om sådant som hör ihop med elevens personliga utveckling och mognad, värderingar, upplevelser och förväntningar. Kunskapsutvecklingen både inom enskilda ämnen och i relation till läroplanens mål kan diskuteras, saker som ofta inte kommer fram i andra sammanhang och som eleven bör fundera över och kanske förbättra.

Tillsammans kan elev, föräldrar och lärare formulera en individuell studieplan för att eleven på ett bättre sätt ska kunna använda sina resurser. Planen är också en bekräftelse på vad skolan åtar sig att göra för att möta den enskilda elevens specifika behov och önskningar. I samtalet kan också eleven lämna synpunkter på undervisningen och också ge förslag till förändringar. Vi vill att utvecklingssamtalen blir ett obligatoriskt inslag även i gymnasieskolan. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet vill ersätta de graderade betygen med ett intyg på genomförd utbildning när eleven nått upp till de kunskapsmål som finns angivna i läroplan och kursplaner. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6 Urvalsinstrument

Betygen behövs inte som urvalsinstrument. Mål- och kunskapsrelaterade betyg kan inte ha den funktionen. Betygsstegen är inte en skala med jämna avstånd och kan därmed inte användas för en jämförelse mellan elever. Självfallet måste eleverna få återkoppling på sitt arbete i skolan. Det måste också vara möjligt att kontrollera att eleven nått den kunskapsnivå som krävs för att kunna gå vidare i sina studier. Detta hör dock ihop med godkännandegränsen och inte med graderade betyg.

Fel! Okänt namn på

Betygen behövs inte som urvalskriterier till gymnasieskolan. Drygt 98 % av en årskull fortsätter till gymnasieskolan och de allra flesta kommer in på sitt förstahandsval.

För sökande till sådana högskoleutbildningar där antalet sökande är fler än antalet erbjudna utbildningsplatser kan urvalsmetoderna vara anpassade efter respektive utbildning, till exempel arbets- och antagningsprover eller intervjuer. Både arbete och andra slags erfarenheter ska kunna vara meriterande. Positiv särbehandling av underrepresenterat kön bör kunna förekomma.

7 Rätt att överklaga betyg

Vänsterpartiet anser dock att inom det nuvarande betygssystemet ska betygen kunna överklagas. 1999 års skollagskommitté hade bland annat i uppdrag att stärka elevernas rättssäkerhet. Som ett led i detta föreslog därför kommittén att elever skall kunna ompröva sina betyg. Det är en av de viktigaste frågorna för den enskildes rättssäkerhet att regler om överklagande och omprövning finns. Det är också av yttersta vikt att vi eftersträvar en skola där eleverna känner sig fria att uttala sina åsikter och att lyfta upp problem som de ser.

Vi ser emellertid en risk för att det bara är ”starka” elever som utnyttjar möjligheten att överklaga betyg. Vi vill därför att frågan inför arbetet med ny skollag utreds så att möjligheten är reell för alla elever. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 11 april 2007

Rossana Dinamarca (v)

Torbjörn Björlund (v)

Siv Holma (v)

Eva Olofsson (v)

Alice Åström (v)

Egon Frid (v)

Elina Linna (v)

Lena Olsson (v)